

Tijd voor een goed toegerust mentoraat

Een actief, liefst een pro-actief mentoraat en een einde aan langdradige leerlingbesprekingen. Dat willen veel scholen. Want vaak staat tegenover een flinke tijdsinvestering weinig rendement. Het kan anders.

'Anders' wil dan zeggen adequater, slagvaardiger en effectiever. Ondersteuning die past bij wat de leerling nodig heeft, die sneller en daadkrachtiger voorhanden komt, en meer effect sorteert. Werken aan de versterking van het mentoraat kan hieraan een fundamentele bijdrage leveren. Mentoren hebben de taak om te investeren in de relatie met 'hun leerlingen' zodat zij die leerlingen beter leren kennen. Dat leidt tot een scherper beeld van mogelijkheden en verwachtingen, en tot passende interventies ruim voordat hobbels en hindernissen dreigen of zodra deze zich voordoen.

De leerling leren kennen

Het mentorschap moet doelgericht zijn en dat schept verplichtingen. Van mentoren mag verwacht worden dat zij een extra inspanning plegen om hun mentor-leerlingen plezierig en met rendement te laten leren. En omdat effectief leren pas plaatsvindt in een veilige omgeving, vanuit goede relaties en vanuit welbevinden, begint het *begeleiden* van leerlingen met het *kennen* van leerlingen. Wat beweegt hen? Wat remt? Wat willen ze? Hoe kan ik hen daarbij helpen?

Het klinkt nogal voor de hand liggend, maar de realiteit leert dat weinig mentoren meer van een leerling op zak hebben dan een overzicht van de schoolprestaties en een globale inschatting met betrekking tot werkhouding. Toch is een leerling meer dan een rijtje cijfers en wat globale observaties en vraagt mentorbegeleiding om meer dan enkele gesprekjes per jaar.

Lastige leerling

Wie is in uw klas de 'lastigste' leerling?

Juist. Neem die leerling voor u, letterlijk, met pasfoto en naam. Hebt u hem?

Bedenk nu eens 10 positieve zaken die óók bij deze leerling horen.

Moelijk? Vaak wel, want het is een kunst om meer van de leerling te blijven zien, dan alleen dat 'lastige deel', die taartpunt van het geheel. Maar dat 'lastige deel' biedt meestal weinig aanknopingspunten voor oplossingen. Dus - indachtig het motto 'Blijf je doen wat je doet, dan blijf je krijgen wat je krijgt' - zal de mentor de mentale lenigheid moeten opbrengen om andere ingangen te vinden.

Werken met een systematiek

Werken aan de versterking van het mentoraat begint met het verbreden en verdiepen van de kennis over de leerling. Een vaste systematiek waarmee je dit gestalte kunt geven kan voor mentoren behulpzaam zijn. Zo'n systematiek is de 'schijf van 8'. Deze schijf onderscheidt acht aandachtspunten of kenmerken van een leerling die het functioneren op school beïnvloeden.

De mentor kan vragen stellen vanuit de schijf van acht

Mentoren die gaan werken met de schijf ervaren dit vrijwel altijd als verrassend. Op de eerste plaats constateren ze al snel dat ze relatief weinig weten over hun leerlingen. De informatie die de schijf vervolgens oplevert, schildert een veel kleurrijker beeld van de leerling dan tot dan toe voorhanden. Bepaald leerlinggedrag kan verklaarbaar worden bijvoorbeeld vanuit de thuissituatie of vanuit persoonlijke 'allergieën'. Soms vertelt het iets over de chemie (of juist het ontbreken ervan) tussen leerling en mentor. In ieder geval geeft de schijf de mentor veel meer ingangen om de verbinding te zoeken met de leerling en dat is uiteindelijk wat het mentorschap beoogt.

De schijf van 8

Met de schijf van 8 in het achterhoofd, kan de mentor vragen gaan stellen:

- over *leren* (Bijvoorbeeld: hoe leert deze leerling? Hoe verloopt het maken van huiswerk? Hoe zijn de relaties met andere docenten?),
- over *schoolverleden* (Is al eerder hulp geboden? Is ooit een leerstoornis benoemd? Is er een spijbelverleden?),
- over *lichamelijke gesteldheid* (Zijn er lichamelijke klachten? Hoe zijn de

zintuiglijke functies, de fijne motoriek? Hoe is het gevoel over het eigen lichaam?),

- over *gezinsituatie* (Hoe is de plaats binnen het gezin? Zijn er ingrijpende gebeurtenissen geweest? Hoe worden verjaardagen gevierd?),
- over *sociaal-emotioneel functioneren* (Hoe voelt de leerling zich in de groep? Hoe assertief is de leerling tegenover leerlingen en docenten?)
- over *toekomstverwachting* (Is er twijfel over de schoolkeuze? Op welke (beroeps)richting wordt aangestuurd? Zijn daar de juiste vaardigheden voor aanwezig?),
- over *zelfbeeld* (Durft een leerling risico's te nemen? Is er weerstand voor nieuwe dingen?),
- over *persoonlijkheidsstructuur* (Hoe organiseert de leerling aandacht? Door 'vechtgedrag' of juist 'vluchtgedrag'? Of wil hij of zij vooral 'pleasen'?).

Natuurlijk bevatten de leerlingdossiers de nodige informatie, maar dan moet de mentor wel besluiten deze bij de eigen beeldvorming te betrekken, ook al heeft de mentor 'liever niet teveel voorkennis over de leerling, om zelf een objectief beeld te kunnen opbouwen'.

Veel leerlingbesprekingen hebben een betere structuur nodig

Om sommige antwoorden te vinden, is een goed gesprek tussen mentor en leerling de aangewezen weg. Niet iedereen vindt dat overigens even gemakkelijk. Geef als mentor aan waarom je dit gesprek voert, hoe je staat tegenover leren en begeleiden, waarom je bepaalde informatie van belang vindt

én geef duidelijk aan dat de leerling de regie houdt over wat hij of zij kwijt wil. Een gesprek onder dergelijke condities legt een fundament voor het aangaan van verbinding én levert tegelijkertijd waardevolle informatie op.

De '10-minuten-methode'

Mentoren methodisch toerusten is één mogelijkheid om de functie van het mentoraat te versterken, een andere is meer aandacht voor de inrichting van leerlingbesprekingen. Voor meer structuur in en begrenzing aan dit soort overleggen, is de '10-minuten-methode' ontwikkeld. Feitelijk gaat het hier om een afgeleide vorm van een intervisiemodel, waarbij strikt vijf processtappen worden gevolgd. Achtereenvolgens wordt het *probleem* (van de leerling) beschreven (stap 1), is er ruimte voor het stellen van *verhelderende vragen* (stap 2), wordt het probleem in kleiner verband besproken en worden *hypotheses* geformuleerd (stap 3), geven alle betrokkenen vervolgens handelingsgerichte *adviezen* (stap 4), maakt de probleeminbrenger een gemotiveerde *keuze* en wordt een smart-geformuleerde actie vastgesteld (stap 5). Een gedegen voorbereiding met de schijf van 8 helpt bij het zien van meer dimensies, zowel bij de probleembeschrijving als bij de oplossingsrichting.

Iedereen betrokken

Proefwerken nakijken als 'andermans' leerlingen besproken worden is niet meer aan de orde; iedereen is betrokken, iedereen kan en wil meedenken. De bijeenkomsten zijn beter begrensd en worden dynamischer, problemen komen beter in beeld en het formuleren van acties met 'oplossingskracht'

wordt een teamgebeuren.

De gespreksmethode geeft aan deelnemers de gelegenheid om zich goed te informeren, om erachter te komen wat er écht aan de hand is en om daarop passende adviezen te geven. De methode *ontneemt* de mogelijkheid om (te) snel te oordelen ('ik heb aan een half woord genoeg...') en onverwijld oplossingen aan te dragen. Het gaat hier om bewustwording van automatisen, om *goed luisteren* en *maatwerk*. Absolute voorwaarde voor succes is een strakke regie van de voorzitter en discipline bij de deelnemers. Dat vraagt in het begin om begeleiding en om veel gezamenlijke oefening. Zo blijkt het verdraaid lastig om goede verhelderende vragen te stellen. Formuleren in de trant van 'Is het niet zo dat...', 'Je zou toch ook ...', 'Waarom heb je niet...' liggen voor op de tong. Maar oefening baart kunst en de beloning laat niet lang op zich wachten.

Tenslotte

Deze twee instrumenten zorgen ervoor dat mentoren meer weten over hun leerlingen, andere wegen naar Rome zoeken. Ze helpen teams en mentoren zich te bekwamen in een krachtige overlegstructuur en in oplossingsgericht 'teamwork'. Een aardige garantie voor tijdige signalering en een uitstekend vertrekpunt voor effectieve organisatie van de leerlingenzorg. En, zoals een mentor laatst zei: zelfs als het probleem "wel een beetje meer is dan zo'n taartpuntje...", met een team van goed toegeruste mentoren is er voor leerlingen maar heel weinig ruimte tussen wal en schip!

Wim Bos, LinQue Consult, wimbos@linqueconsult.nl

Hoe herkent u oogproblemen bij uw leerlingen?

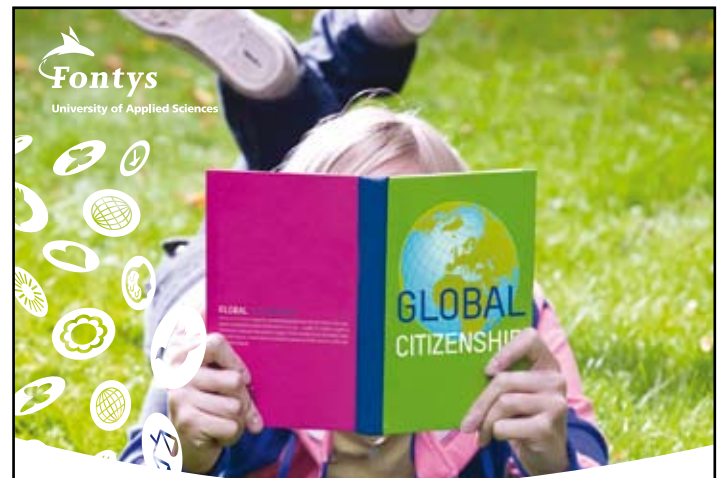
Kijk op www.stichtingtov.nl

naar de brochure:

"Zicht op het zien van uw leerlingen"

De brochure is ontwikkeld door de **Stichting TOV** (Tijdig Onderkennen van Visuele Stoornissen) en biedt nuttige informatie en tips.

Impact Your World!

A three week summer school for active global citizens

By participating in this summer school, you'll become an active community member with up-to-date knowledge about global trends and issues, able to reflect critically and to engage and align with others, to wield your influence as a student, voter, consumer, mentor, volunteer to impact your world.

Here are your reasons to choose for the Fontys International Summer School:

- Delivered by highly ranked Fontys University of Applied Sciences
- Intensive program based on multiple intelligence paradigm
- Exciting international community of global learners
- Giving you an edge in the international professional world
- 8 ECTS (international recognized credits)
- Campus and four excursions in The Netherlands

FISS is now accepting applications!

www.fontys.edu/summerschool

infoFISS@fontys.nl

12 July - 1 August 2009 Tilburg, The Netherlands